

Correctievoorschrift VWO

2025

tijdvak 1

geschiedenis

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
- 2 Als bij een vraag één van de 'kenmerkende aspecten' wordt gevraagd, moet in het antwoord de tekst daarvan zijn opgeschreven of dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

3, 2, 5, 1, 4, 6

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de vijfde eeuw is Athene een democratie waarin burgers (ongeacht hun economische of sociale status) dezelfde politieke rechten hadden, 1
- zodat de leden van de elite (door gelijke graven te laten bouwen) wilden benadrukken dat zij zichzelf niet meer politiek invloed toeschreven dan andere burgers / niet extra politieke macht opeisten. 1

Opmerking

Als wordt geantwoord dat de elite wilde benadrukken dat zij gelijk waren aan de andere burgers, wordt geen scorepunt toegekend (omdat het specifiek gaat om politieke rechten).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De vroegchristelijke gemeenschap wil overbrengen:

- aan christenen dat sterven voor je geloof beter is dan van het geloof vallen / dat je geen concessies moet doen (en dus moet weigeren de keizer te vereren). 1
- aan de Romeinse autoriteiten dat zij met hun vervolging het christendom niet kunnen onderdrukken / dat zij kunnen ophouden met de vervolging omdat deze geen zin heeft (want de christenen zijn vasthoudend). 1

Opmerking

Als wordt geantwoord dat de gemeenschap wil waarschuwen voor de vervolging, wordt geen scorepunt toegekend.

De middeleeuwen

4 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- De tolerantie moest ervoor zorgen dat er geen verzet ontstond (onder de oorspronkelijke bevolking) tegen de Arabische overheersing. 1
- Yahya ibn Yahya wilde voorkomen dat 'de verspreiding van de islam' vertraging op zou lopen / dat 'de verspreiding van het christendom in geheel Europa' werd bevorderd omdat moslims door contact met christenen / het vieren van christelijke feesten niet langer de (zuivere) islam zouden aanhangen / zich zouden bekeren tot het christendom. 1

Opmerking

Als het antwoord bij de tweede deelvraag alleen een juist kenmerkend aspect bevat zonder uitleg, wordt geen scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De bron bevat minder betrouwbare informatie over de oorzaak van de overwinning bij Syburg omdat de auteur, die verbonden is aan het hof, de kant van Karel de Grote kiest / de Frankische legitimatie van de oorlog weergeeft, 1
 - wat blijkt uit de bron waarin de auteur (een van de volgende): 1
 - beweert dat God terecht de Franken steunt.
 - de overwinning toeschrijft aan goddelijke interventie.
 - Je kunt de conclusie trekken dat de kerstening van Europa nog niet/gedeeltelijk is voltooid, 1
 - omdat uit de bron is af te leiden dat de Saksen nog niet zijn bekeerd tot het christendom / het hof van Karel de Grote wel is gekerstend. 1
- of
- Je kunt de conclusie trekken dat kerstening op dat moment onderdeel is van conflicten, 1
 - omdat uit de bron blijkt dat christenen de strijd ook interpreteren als strijd van God tegen heidenen. 1

Opmerking

Alleen als het antwoord (bij de eerste deelvraag) een juiste uitleg bevat over de mindere betrouwbaarheid van de informatie en (bij de tweede deelvraag) een juiste conclusie bevat over kerstening, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

6 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Volgens de historicus droeg de bepaling bij aan het oplopende conflict tussen het ambachtsslieden/handwerkers en de patriciërs over inspraak in het stadsbestuur / over de macht van de patriciërs in het stadsbestuur omdat handwerkers/ambachtsslieden (die het zich niet konden veroorloven één jaar en één dag niet te werken) door deze bepaling niet in het bestuur konden worden verkozen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De kerk streeft naar continuïteit van haar machtspositie door de levenswijze van begijnen te verbieden omdat zij er meningen op na houden die tegengesteld zijn aan het katholieke geloof. 1
- De kerk houdt rekening met het ontstaan van een meer individuele geloofsbeleving (of een juiste omschrijving daarvan), 1
- door (een van de volgende): 1
 - te schrijven dat het gelovige vrouwen toegestaan is in een hof een leven vol boetedoening/dienstbaarheid aan de Heer te leven.
 - oog te hebben voor het gegeven dat eenvoudige lieden zich makkelijk laten bekeren tot de levensstijl van de begijnen.

Opmerking

Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag ingaat op het ontstaan van een meer individuele geloofsbeleving, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

8 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Jan Allertsz. levert kritiek op het centralisatiebeleid door te schrijven dat Karel de Stoute in strijd met de privileges (lokale) ambten schenkt aan dienaren/door zijn rentmeesters aan de hoogst biedende laat verpachten. 1
- Jan Allertsz. wil ervoor zorgen dat toekomstige stadssecretarissen zich ervan bewust zijn dat ze het stadsbestuur moeten waarschuwen als de landsheer (nog meer) privileges niet erkent (om de positie van de stad tegenover de landsheer te versterken) / wil dat toekomstige stadssecretarissen protesten tegen het centralisatiebeleid kunnen onderbouwen. 1

Vroegmoderne tijd

9 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- In 1602 werd de beslissing genomen om de VOC op te richten/een monopolie te geven (om de positie van de Republiek in de wereldhandel te stimuleren). 1
- Engeland ging een mercantilistisch beleid voeren / gaf de East India Company het monopolie op de handel in Azië / voerde de Navigation Acts in, wat eraan bijdroeg dat de Republiek concurrentie kreeg/minder producten kon verhandelen/minder winst maakte. 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

- Omdat verschillende Europese landen een handelspost mochten openen, zouden deze landen willen voorkomen dat één Europees land de macht greep (om hun eigen aandeel niet kwijt te raken) / werd voorkomen dat een Europees land zich buitengesloten voelde en daardoor Xwéda zou aanvallen.

1

bij 2:

- Europeanen konden wapens/troepen alleen via zee aanvoeren zodat het verbod om handelsposten aan de kust te bouwen een aanval op Xwéda lastiger maakte.

1

11 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

- Madame Palatine laat zien dat het volk zich (meer) als gelijk beschouwt aan de adel / niet langer vindt dat de adel meer aanzien/privileges verdient,
- want uit de brief blijkt dat de kokkin (een van de volgende):
 - de leefwijze/kledingstijl van de adel imiteert.
 - een adellijke dame openlijk beledigt.
 - vindt dat zij het recht heeft zich te kleden/te gedragen als de adel omdat zij haar eigen geld heeft verdiend.

1

1

bij 2:

- Madame Palatine wil niet dat het bekend wordt dat zij gebeurtenissen/roddels doorvertelt die aantonen dat er problemen zijn aan het hof / die het hof/de koning liever niet naar buiten brengt,
- zoals (een van de volgende):
 - het gegeven dat Madame Béjon geen idee heeft dat haar kokkin ook naar het theater gaat.
 - een letterlijk gesprek tussen een adellijke moeder en dochter.
 - het gegeven dat Madame Béjon door haar kokkin publiekelijk de les wordt gelezen.

1

1

Opmerkingen

- *Alleen als het antwoord (bij de eerste deelvraag) een juiste verandering en (bij de tweede deelvraag) een juiste verklaring voor het beschermen van haar positie aan het hof bevat, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*
- *Als het antwoord op de deelvragen dezelfde verwijzing naar de bron bevat, wordt alleen aan de eerste juiste verwijzing 1 scorepunt toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de koloniën neemt het verzet toe vanwege de onvrede over de belastingen die de Amerikaanse koloniën moeten betalen / vanwege het uitblijven van politieke inspraak voor Amerikaanse kolonisten. 1
- Volgens Franklin zal het beleid van Groot-Brittannië leiden tot het verlies van Amerikaanse koloniën voor Groot-Brittannië / leiden tot een afname van de machtsbasis van Groot-Brittannië, 1
- door (een van de volgende): 1
 - het afbeelden dat de ledematen van Groot-Brittannië met de namen van Amerikaanse koloniën geamputeerd zijn.
 - af te beelden dat Groot-Brittannië speer en schild ongebruikt naast zich laat liggen / verslagen voor zich uit kijkt.
 - af te beelden dat de Britse schepen te koop staan.

Opmerking

Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een juiste politieke boodschap bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

13 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Rousseau ging ervan uit dat de algemene wil de basis is voor een directe democratie/volksregering, 1
- waartegen Willem Frederik waarschuwt door te schrijven dat dit uitloopt op een tirannie / dat teveel macht bij het volk het nemen van verstandige besluiten bemoeilijkt. 1
- Willem Frederik ondersteunt het 'voortbestaan van het ancien régime met pogingen om het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven (verlicht absolutisme)' door te beweren dat een vorst zich deugden als goedheid/weldadigheid eigen moet maken maar dat hij wel vorst blijft. 1

Opmerkingen

- *Alleen als het antwoord (bij de eerste deelvraag) een juiste waarschuwing tegen een gevolg van de algemene wil bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*
- *Als het antwoord bij de tweede deelvraag alleen een kenmerkend aspect bevat zonder uitleg, wordt geen scorepunt toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Moderne tijd

14 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De oproep past bij de Romantiek. 1
- De Braekeleer wil de boodschap overbrengen dat de Belgen (moeten blijven) vechten voor hun onafhankelijkheid/voor hun vaderland / wil het nationalisme onder de Belgen bevorderen, 1
- waarmee de Belgische overheid de (strijd om de) Belgische afscheiding na 1830 wil steunen. 1

15 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

5, 2, 6, 3, 1, 4

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

16 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Drucker voelt de noodzaak tot het oprichten van de VVK omdat zij merkt dat er nog weinig vooruitgang is geboekt bij het bereiken/verkrijgen van vrouwenkiesrecht / zij (te) weinig steun verwacht van het bestuur (allen mannen) van de Bond voor Algemeen Kies- en Stemrecht, 1
- omdat de voorzitter schrijft dat (een van de volgende): 1
 - het moeilijk is om op het platteland vrouwen te interesseren voor kiesrecht.
 - plattelandsvrouwen bekrompen zijn.
 - er weerstand is tegen vrouwenkiesrecht waardoor de vrouwen worden nagewezen.
 - belangstelling voor kiesrecht onder vrouwen het best kan worden gewekt door een vrouw.
- De socialisten die strijden voor gelijkheid/kansen voor arbeiders hebben kritiek op het standpunt van Drucker omdat zij arbeidersvrouwen uitsluit (die geen geld/tijd hebben voor een opleiding). 1

Opmerking

Alleen als het antwoord bij de eerste deelvraag een juiste uitleg bevat over de noodzaak die Drucker voelt, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- De Duitse regering kan met de foto waarop te zien is dat een tank wordt gesloopt de boodschap overbrengen dat zij zich aan (de bepalingen over de strikte beperking op het aantal zware wapens van) het Verdrag van Versailles houdt / Duitsland geen (militaire) bedreiging meer vormt. 2
- De regering verspreidt de foto liever niet in Duitsland omdat de Duitse bevolking de regering kan verwijten dat Duitsland (door de sloop van tanks) weerloos wordt / zich niet meer kan verdedigen / vernederd wordt. 1

18 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Dat in Tianjin verschillende delen van de stad werden bebouwd door/in bezit waren van westerse landen kan worden verklaard door de afspraken (in de ongelijke verdragen) dat China over sommige (haven)steden zeggenschap moest afstaan aan Westerse mogendheden. 1
- De 4 Meibeweging (verzette zich tegen het (Westerse) imperialisme). 1

19 maximumscore 5

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het beeld dat Lloyd George weergeeft dat er in Duitsland geen kritiek is op Hitler, is eenzijdig omdat Lloyd George de mening van Joodse burgers / van (vervolgde) politieke tegenstanders buiten beschouwing laat (die wel kritiek hadden / die geen kritiek konden leveren). 2
- Lloyd George wil de kritiek wegnemen dat de appeasementpolitiek kan leiden tot een nieuwe oorlog / de agressie van Hitler niet indamt, 1
- door te schrijven dat (een van de volgende): 1
 - Duitsers niet langer de wens hebben om andere landen binnen te vallen.
 - de leiders van het moderne Duitsland weten dat Europa te groot is om door welke natie dan ook overlopen of vertrapt te worden.
- In de jaren 1930 is er door de 'crisis van het wereldkapitalisme' overal / ook in Groot-Brittannië sprake van werkloosheid/armoede, wat zou verklaren dat Lloyd George geïnteresseerd is in een leider die dit succesvol bestrijdt. 1

Opmerkingen

- *Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag een juist voorbeeld van kritiek bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*
- *Als het antwoord bij de derde deelvraag alleen het juiste kenmerkend aspect bevat zonder uitleg, wordt geen scorepunt toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Volgens de nationaalsocialistische ideologie waren communisten vijanden / was het Russische volk barbaars/minder ontwikkeld, 1
- waardoor de Duitse bevolking bang was dat de Russen hen als vijand zouden bestraffen / meedogenloos zouden handelen (zodat zij op de vlucht sloeg). 1
- Na 1945 behoorde Oost-Duitsland tot de communistische invloedssfeer waardoor het schrijven over de vlucht/de angst van de Duitsers voor de Sovjettroepen niet was toegestaan. 1

Opmerking

Alleen als bij de eerste deelvraag een juist kenmerk van de nationaalsocialistische ideologie wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan de verklaring voor de vlucht.

21 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Chiang Kaishek wilde de politieke boodschap overbrengen dat hij vanaf Taiwan (waar hij heen was gevlucht) China wilde veroveren/heroveren / de CCP zou bestrijden (net zoals Zheng Chenggong de vijand in China bestreed). 1
- De Verenigde Naties erkenden in 1949 Chiang Kaishek als wettige vertegenwoordiger van heel China. 1

22 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De informatie is het meest betrouwbaar voor het tweede onderzoeksonderwerp omdat de bron het eigen weekblad van de CCP betreft, zodat de informatie betrouwbaar is om te onderzoeken op welke wijze de partij haar macht probeert te legitimeren, zoals door het opnemen van de bewering dat het Chinese volk zonder de leiding van de CCP aan rampen ten onder zal gaan / dat er in China onder de leiding van de CCP successen worden behaald.

of

- De informatie is het meest betrouwbaar voor het tweede onderzoeksonderwerp omdat de CCP in het eigen weekblad het succes van hun beleid / de Grote Sprong Voorwaarts wil benadrukken / geen zaken zal opnemen die kritiek op de Partij zouden kunnen oproepen, zodat je twijfelt aan de betrouwbaarheid van de beschreven successen van de Grote Sprong Voorwaarts.

Vraag	Antwoord	Scores
23	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is: Na de breuk met de Sovjet-Unie / door het internationale isolement probeerde de Chinese regering haar positie te verbeteren/haar invloed uit te breiden door via de positieve artikelen in de <i>Peking Review</i> het begrip voor de Volksrepubliek China te vergroten in het buitenland.</p> <p><i>Opmerking</i> Alleen als in het antwoord wordt ingegaan op de breuk met de Sovjet-Unie / het internationale isolement en de daaruit voortkomende poging de positie te verbeteren, worden scorepunten toegekend.</p>	
24	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chroesjtsjov wilde voorkomen dat Ulbricht de aanhang onder zijn volk verloor / voorkomen dat de beslissing binnen het Oostblok zou worden betwist, door te laten merken dat de Sovjet-Unie de bouw van de Muur steunde (zodat de (burgers van) Oostbloklanden geen kritiek durfden te geven). <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chroesjtsjov wilde voorkomen dat de Westerse geallieerden zich gingen verzetten tegen de bouw van de Muur, omdat duidelijk was dat ze dan een conflict riskeerden met (niet alleen de DDR maar ook met) het Oostblok/de Sovjet-Unie. <ul style="list-style-type: none"> • De bouw van de Muur moest de vlucht van DDR-burgers naar het Westen stoppen / moest verhinderen dat de DDR-burgers in aanraking kwamen met Westerse invloeden. 	<p>2</p> <p>2</p> <p>1</p>
25	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met de notitie op de verklaring wilde de Duitse regering de boodschap geven dat de <i>Staatssicherheitsdienst</i> gebruikmaakte van terreur / van chantage, door duidelijk te maken dat Peer onder druk was gezet om te spioneren. <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Duitse regering wilde voorkomen dat er onrust ontstond onder Duitse burgers die erachter kwamen dat zij werden bespioneerd door familie/vrienden. <ul style="list-style-type: none"> • De Duitse regering wilde voorkomen dat er onrust ontstond onder de burgers die hadden gespioneerd en zich zorgen maakten over hun positie/reputatie. 	<p>2</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het verhaal geeft het beeld dat de lezeressen van de *Margriet* onnozel zijn / neemt zelfstandige vrouwen als Caro niet serieus (zodat het niet de emancipatie van vrouwen kan illustreren), 1
- omdat in het verhaal (een van de volgende): 1
 - wordt beweerd dat de dames die het blad lezen moeite zouden hebben met een (eenvoudige) rekensom.
 - duidelijk wordt gemaakt dat werken bij een accountantskantoor bijzonder is voor een vrouw.
 - 'de radicale verandering in Caro's leven' de ontmoeting met de man van haar dromen is.

Opmerking

Alleen als het antwoord een juist argument bevat voor het niet illustreren van de emancipatie van vrouwen, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examiner in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 30 mei te accorderen.

Ook na 30 mei kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

bron 1	https://www.vincenthunink.nl/perpetua.htm
vraag 3	Charles Melville en Ahmad Ubaydli ed., Christians and Moors in Spain. Vol. III: Arabic Sources (711-1501), Oxford en Havertown 1992, pag. 31
bron 2	Chris Engeler red., Kronieken van het Frankische Rijk, Hilversum 2021, pag. 91
vraag 6	E. Aerts e.a., De economische ontwikkeling van Europa, Leuven 1985, pag. 197
bron 3	https://www.ewtn.com/catholicism/library/council-of-vienne-1542
bron 4	https://www.dbnl.org/tekst/_ned017198001_01/_ned017198001_01_0002.php
bron 5	https://www.illustrationhistory.org/illustrations/magna-britannia-her-colonies-reducd
bron 6	https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10780686?page=381&q=bejon
bron 7	Hermans, D. en D. Hooghiemstra, 'Voor de troon wordt men niet ongestraft geboren', pag. 16
bron 8	https://kmska.be/nl/meesterwerk/spaanse-furie-antwerpen
bron 9	https://collectie.atria.nl/viewer/472146?back=/archives/item/440580-archief-wilhelmina-drucker-1889-1917?anchor=file_472146&open=custom_bottom_Archives#page=2&viewer=picture&o=custom_bottom_Archives&n=0&q=
bron 10	https://www.history.com/news/germany-world-war-i-debt-treaty-versailles
vraag 17	https://www.jstor.org/stable/44613852
bron 11	https://rense.com/general43/lloyd.htm
bron 12	Alan Lawrence ed., China since 1919: Revolution and Reform: a Sourcebook (Londen en New York 2004) pag. 171-172
vraag 23	https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/110206.pdf?v=878c017ab4f0f3cbbd0e7b32e4e77eb0
vraag 24	Jens Gieseke, Die DDR-Staatssicherheit. Schild und Schwert der Partei, Bonn 2001, pag. 52
bron 13	Margriet 02-02-1957, aldaar pag. 14, geraadpleegd via Delpher dd 22 januari 2024